

Nr. 1-2006

esperanto-Nytt

Informasjon fra Norsk Esperanto-Forbund

Engelsk får konkurranse s. 3

Gerda gjekk til filmen s. 2

Esperanto for eliten? s. 5

Har esperanto 16 regler? s. 7

Gerda gjekk til filmen

Historia *Gerda har forsvunne* (Gerda malaperis) har nærast fått kultstatus i esperanto-kretsar. No vert det film av boka.

Forteljinga av Claude Piron har lenge vore brukt i språkopplæringa. Kort fortalt handlar historia om Gerda, som vert bortført av bandittar, og om oppklaringa av denne saka. At boka er oppbygd etter pedagogiske prinsipp med aukande vanskegrad i språket, har ikkje lagt nokon dempar på populariteten.

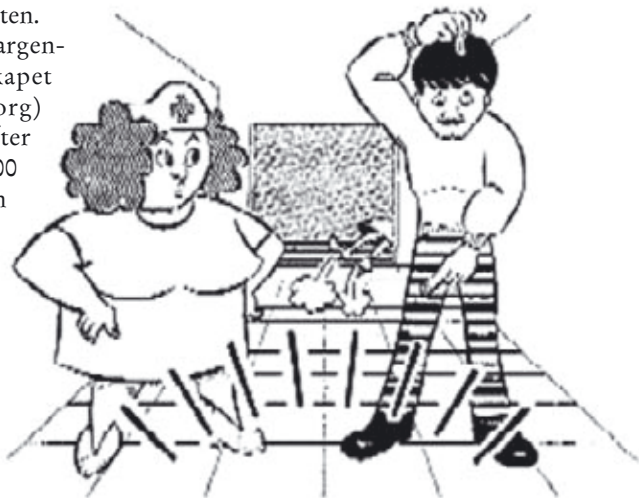
På heimesida til det argentinske produksjonsselskapet (<http://www.imagufilmo.org>) vert det fortalt om utgifter på 10 300 euro (ca. 82 000 kr), så dette er openbert ein lågbudsjettsproduksjon. Skodespelarane er ikkje eingong er nemnde i budsjettet.

Slik Esperanto-nytt kjenner esperanto-publikum, og utan å ha sett det ferdige produktet, vil det likevel ikkje vera uventa om

filmen slår an. Om så alt anna skulle slå feil, vil det framleis vera hjelp i kultstatusen til boka og den smittande entusiasmen som esperanto-publikum plar visa for kulturprodukt av alle kvalitetar.

Nokon premièredato er ikkje annonsert, men no i mars seier nettavisa *Ĝangalo* at filmen er «snart ferdig».

jea

Nye utgivelser

Den britiske esperanto-foreninga EAB har i den siste tiden kommet med en del nye utgivelser som er verdt en titt. Her finner man blant annet *Gastono*, en tegneserie som nordmenn ellers kjenner som *Viggo*, tegnet av franskmannen André Franquin. Vi finner også DVD-en *La Duonokulvitro*, en 14 minutters film med det første kjente teaterstykket skrevet på esperanto, og orginalt utgitt i 1905. Mer om disse og andre publikasjoner finner du (på engelsk) på denne adressen: <http://www.esperanto-gb.org>

ab

BRITISK SPRÅKRAPPORT:

– Engelsk får konkurranse

At engelsk er et verdensspråk, begynner å bli problematisk for USA og Storbritannia, om vi skal tro en forskningsrapport fra British Council. Det begynner å undergrave konkurransedyktigheten.

Rapporten *English Next* konstaterer at den årtier-lange engelskdominansen i verden kan stå for fall i overskuelig framtid, som et resultat av de mange økonomiske, teknologiske og kulturelle endringene i dagens internasjonale samfunn. En svakere stilling for engelsk kan i sin tur svekke konkurransefordelene til USA og Storbritannia. Dette opplyser nyhetstjenesten euractiv.com.

KONKURRANSEFORTRINNET MINSKER

Studien konkluderer med at «uteksaminerte kandidater som bare kan engelsk, står foran en karrig økonomisk framtid, ettersom kvalifisert flerspråklig ungdom fra andre land viser seg å ha et konkurransefortrinn foran sine britiske motstykker i globale selskaper og organisasjoner».

Rapporten konstaterer også at mens mange land har engelsk som skolefag, blir verken barn eller studenter i Storbritannia oppmuntret til å lære andre språk.

Den internasjonale etterspørselen etter opplæring i spansk, arabisk og kinesisk vokser, og internasjonalt næringsliv bruker stadig mer japansk, fransk og tysk.

I ENDRING

Men den internasjonale rollen til engelsk påvirker også språket selv. Språkmannen David Graddol, som har utført studien, uttaler til den indiske nettavisen *The Economic Times* at India og Kina vil få stadig mer å si for hvordan engelsk vil utvikle seg som språket for næringsliv, handel og Internett.

– Mens jeg arbeidet med studien, fant jeg at de to viktigste faktorene for framtida til engelsk språk er rollen til de landene som bruker det som fremmedspråk, og enda viktigere: den hurtige veksten til Kina og India som økonomiske «kraftverk».

Lære esperanto?

Prøv dette kurset: <http://lernu.net>

Eller gå til <http://www.esperanto.no> og utforsk nettstedet.

Språkknipe i Frankrike

Et fransk datterselskap av amerikanske General Electric har blitt pålagt å bruke fransk i interne dokumenter. Dette skjedde etter at en gruppe ansatte klaget over at de ikke fikk bruke morsmålet sitt på jobb.

En fransk rettsinstans slo i vår fast at det franske helseforetaket i det amerikanske selskapet måtte oversette programvare, instruksjoner, opplæringsmanualer og andre dokumenter som har å gjøre med helse og sikkerhet, til fransk.

Retten ila selskapet subsidiært en bot på 600 000 euro, samt dagbøter på 20 000 euro, dersom selskapet ikke etterkommer pålegget innen juni.

– Tidligere ble ansatte som ikke kunne snakke engelsk, satt helt på sidelinjen, sier Nadine Maslin, en fransk ansatt, til det kanadiske kringkastingselskapet CBC, og legger til: – Men fra nå av vil vi alle stille likt.

Det var allerede i 2004 at de ansatte gikk til retten etter å ha strevd nok med engelsk på arbeidsplassen. Retten gav de ansatte medhold, med hjemmel i en lov som gjør fransk obligatorisk på en rekke samfunnsområder, bl.a. på arbeidsplassen. Det var en ankesak som nå i vår bekreftet dette.

– Denne kjennelsen er viktig, fordi den skaper presedens for internasjonale selskaper her i Frankrike, sier de ansattes advokat, David Metin.

– Dette dreier seg om å se til at internasjonale selskaper respekterer fransk lov.

Det rammede datterselskapet av General Electric er skuffet over at de ansatte i Frankrike skal få bruke fransk, og advarer med at dette kan få konsekvenser for andre selskaper som opererer i Frankrike.

Universitetskurs i Sverige

Nå til høsten begynner et grunnkurs i esperanto ved Umeå universitet i Sverige. Kurset er på 7,5 studiepoeng, og undervisningen vil foregå over Internett.

Studiet er et ordinært universitetsfag, og kvalifiserer til støtte fra Lånekassen. Kursleder Espen Stranger-Johannessen, opprinnelig fra Hamar, betegner studiet som billige studiepoeng.

Dette er det andre året som dette kurset tilbys. I fjor var det rundt 30 studenter som avla eksamen.

Under forutsetning av at det blir tilstrekkelig med studenter, vil det også tilbys et videregående kurs senere. Påmeldingsfristen er 18. april, og mer om kurset kan leses på svensk på denne adressen:

<http://info.adm.umu.se/utbkat/Kurs.asp?kurskod=ESPE01>

Esperanto for eliten?

Sjefen for polsk radio, Andrzej Siezieniewski, har uttala at radioen har daglege sendingar på esperanto fordi esperanto er språket for ein utdanna elite med høge posisjonar i landa sine. Dette vart ytra i samband med syttiårsjubileet til den polske utanlandssendinga.

Ein kommentar seier leiaren i Norsk Esperanto-Forbund, Jardar Eggesbø Abrahamsen, at tradisjonell esperantoideologi handlar om esperanto som eit lettlært språk for folk flest. Ein del av poenget var nettopp å unngå at det berre var eliten som skulle ha råd og tid til å læra frammandspråk.

– Det kan difor vera mange esperantobrukarar som vil mislika at esperanto vert omtala i same andedrag som samfunneliten. Samstundes er det jo ikkje til å koma forbi at det nettopp er dei spesielt interesserte som har lært seg esperanto, seier Abrahamsen.

Han viser til at ulike granskingar har påvist at esperantobrukarar i snitt snakkar ca. 2–3 språk i tillegg til esperanto og morsmålet. Esperanto-språksamfunnet er dermed ikkje heilt i samsvar med den anti-elitistiske ideologien. Ei gransking frå

Er dette ein elite? (Bilete frå den formelle opninga av esperanto-verdskongressen i Vilnius 2005). Foto: JPM.

Storbritannia viste at mellom- og overklassen var overrepresenterte.

Abrahamsen meiner at den tradisjonelle marknadsføringa kan ha noko av skulda. Der har ein gjerne vendt seg til folk som er spesielt opptekne av ideologiar. På den andre sida har me ungdommen som lærer esperanto i dag fordi dei tykkjer det rett og slett er like moro som fotball.

– Det lover godt, meiner Abrahamsen: – Kan esperanto verta like populært som sport, er det ein situasjon me godt kan leva med.

nør

Gratisbøker

Nettstaden eLibrejo har lagt ut ca. 280 bøker på esperanto i PDF-format, m.a. eventyr ved brørne Grimm, Bibelen, Pippi Langstrømpe og Synnøve Solbakken. Den svenske nettstaden har vore av nettet ei stund fordi den førre vedlikehaldaren brått døydde, men bøkene vart lagde ut på nytt no i slutten av mars. Adressa er: <http://esperanto.luin.nu/elibrejo>

Hyttetur for ungdom

Helgen 17.–19. mars arrangerte Norsk esperanto-ungdom hyttetur for medlemmene sine til Lommedalen i Bærum kommune. På programmet

stod blant annet en rask innføring i språket ido (et konkurrerende språk til esperanto), lesing av Erasmus Montanus på esperanto, et par esperanto-filmer fra diverse kongresser og ellers en god del kortspilling utover kveldene.

Turen gav god mulighet til å møte andre esperantobrukere med felles interesser, og undertegnede anbefaler med glede å delta på lignende fremtidlige arrangement.

ab

Fem av hytteungdommene på rekke, f.v.: Leif A. Storset, Aleksander Helgaker, Judith P. Mortensen, Kai S. Salvesen og Anders Berg. Foto: Signe Christophersen.

Xfce på esperanto

Et grafisk brukergrensesnitt for Linux som har blitt ganske populær er Xfce som i disse dager oversettes til Esperanto. Oversettelsen er snart ferdig, per 26. mars er det bare 5 av 1126 moduler som ikke er ferdig oversatt.

Linux er et gratis operativsystem som kan brukes og endres av alle. Dette innebærer blant annet at hvem som helst kan endre på måten operativsystemet ser ut og oppfører seg på.

Dette betyr at vi antageligvis kommer til å se en esperanto-oversettelse av Xfce tilgjengelig på Internett om ikke så altfor lenge. Så snart oversettelsen er ferdig, vil esperantobrukere ha muligheten til å kjøre et komplett operativsystem på esperanto som kan konkurrere med andre operativsystemer som de fra Windows og Apple.

Mandriva Club på esperanto og norsk

Mandriva, en utgave av operativsystemet Linux, har en egen hjemmeside for medlemmer av klubben sin. Denne siden har nå blant annet blitt delvis tilgjengelig på esperanto. Går du inn på <http://club.mandriva.com>, vil du se esperanto-flagget under «Multilingualism». Siden er også tilgjengelig på norsk.

ab

Har esperanto 16 regler?

Nei, det stemmer ikke. Dette er en vanlig misforståelse selv blant esperantobrukere. Så om folk tror at esperanto er et grammatikklost og nyansefritt språk, har esperantobrukerne seg selv å takke.

Faktum er at de 16 «reglene» er 16 grunnprinsipper om hvordan bl.a. formverket skal se ut, f.eks. at substantiver ender på *-o* og adjektiver på *-a*. Men grunnleggende sett er de bare en pedagogisk innføring i språket, og sier bare til en viss grad hvordan de grammatiske elementene skal brukes.

Det er mye som ikke dekkes av disse 16 reglene. For eksempel har esperanto i praktisk bruk utviklet en regel som sier at det er umulig å lage sammensatte ord hvor første ledd er et verb. Derfor heter «lærebok» *lerno-libro* med substantivet *lerno* 'læring', ikke verbet *lerni* 'lære'.

Men det finnes et unntak hvis det andre leddet kommer av et modalverb. Ordet *pagi-pova* betyr 'betalingsdyktig' (eller bokstavelig: 'betale-kunnende'), med verbet *pagi* 'betale' i første ledd.

Som språkstruktur er esperanto i sine dypeste grotter like komplisert som andre språk. Det er den prisen en må betale for å ha et levende språk, ettersom vi mennesker som «grammatiske skapninger» stapper massevis av grammatiske strukturer inn i språkbruken vår, enten vi vil det eller ikke.

DETTE ER ESPERANTO

- Esperanto er eit språk.
- Det er utforma for å vera lettlært.
- Det såg dagens lys i 1887.
- Det er registrert brukarar i over 100 land.
- Alle substantiv endar på *-o*.
Intereso tyder *interesse*.
- Alle adjektiv endar på *-a*.
Interesa tyder *interessant*.
- Alle verb endar på *-as* i notid, *-is* i fortid og *-os* i framtid.
- Trykket landar alltid på nest siste stavinga i ordet.
- *Mi amas vin* tyder *eg elsker deg*.

Når esperanto fremdeles er ganske enkelt å lære, er det altså ikke fordi det har få regler, men fordi formverket og bøyningene ikke trenger så mye pugging at det gjør noe.

Lurer du på noe?

Skriv til sporsmal@esperanto.no

Visste du at...

FIRENZE

Det 91. internasjonale treffet *Universala Kongreso de Esperanto* går av stabelen i Firenze i månedsskiftet juli–august. Allereie fire måneder før opninga har det meldt seg på 1698 personar frå 57 land, herav 12 nordmenn. Programmet er sett saman av kulturinnslag, føredrag, dans og meir til, i tillegg til ein del møteverksemd. Universala Kongreso de Esperanto er det største av dei årlege ca. 300 internasjonalt annonserte treffa.

BØKER

Esperanto-kontoret i Oslo selger unna massevis av gamle bøker på esperanto for en billig penge. Kontoret kan kontaktes på e-postadressen inform@esperanto.no, på telefon 22 35 08 94 eller på gateadressen Olaf Schous v. 18.

FRANKRIKE

Et fransk parlamentsmedlem, Pierre Morel-A-L'Huissier, anbefaler å ta i bruk esperanto i EU. I et brev til utdanningsministeren i landet refererer han til en rapport som analyserer de økonomiske fordelene som britene har ved å dominere språklig slik som de gjør.

DIKTATUR

Sammen med en rekke andre demonstranter i Hviterussland ble esperantomannen Žmicier Łapcionak forleden dømt til 15 dagers fengsel for å ha protestert mot valgfusket i landet.

Sei det på
esperanto

**Viro mordis
hundon.**

Mann beit hund.

(Uttale: VÍrå MÅRdis HONdån)

DU KAN ABONNERE på *Esperanto-nytt* (3 utgivelser pr. år) ved å betale 30 kr. til *Esperanto-nytt*, postgironr. 7877 067 9590. Det er mulig å betale for flere år samtidig. *Informilo en la norvega lingvo. Aperadas per 3 numeroj jare ekde 1985.*

Redaksjon: Jardar Eggesbø Abrahamsen (ansv), tlf. 905 51 378; Aleksander Helgaker. E-post: <nytt@esperanto.no>. **Utforming:** Judith P. Mortensen.

Trykk: Øien&Indergaard. ISSN 0802 0442.

Norsk Esperanto-Forbund, Olaf Schous vei 18, 0572 Oslo. www.esperanto.no